

## بیانیه

# ضرورت قطعی برای تحول واقعی و هدفمند در آموزش علوم سلامت\*

دریافت مقاله: ۱۴۰۴/۰۳/۲۹

پذیرش مقاله: ۱۴۰۴/۰۳/۲۹

### چکیده

ایجاد تحول هدفمند و واقعی در نظام آموزش علوم سلامت، با برنامه‌ریزی دقیق و مبتنی بر نیازهای روز جامعه، ضرورتی اجتناب‌ناپذیر برای ارتقای کیفیت دانش‌آموختگان و پاسخگویی به چالش‌های نظام سلامت است. این تحول، نه یک گزینه؛ بلکه ضرورتی اساسی برای بهبود سلامت جامعه محسوب می‌شود. فرهنگستان علوم پزشکی در این بیانیه ۸ راهبرد پیشنهادی را ارائه نموده است.

**کلیدواژه‌ها:** آموزش پزشکی، ارائه مراقبت‌های بهداشتی، ارتقای کیفیت

### مقدمه

کافی، انسان سالم، سبک زندگی سالم اسلامی، بهداشت محیط (مسکن، محل کار و...)، آموزش‌های عملی پیشگیری‌محور، مهارت‌های ضروری و ارتقاء سواد سلامت خدمت‌گیرندگان و ...

- حذف مفاد غیرضروری برنامه آموزشی از موارد غیرمرتبط و غیرضروری، با رویکرد کوتاه و کاربردی کردن دوره‌های آموزشی و تجدید نظر کلی در حجم و نیز کیفیت تدریس دروس معارف اسلامی.
- تحول در شیوه‌های آموزش با تأکید بر نوآوری، خلاقیت‌پروری (به‌جای حافظه‌پروری)، ژرف‌نگری (به‌جای سطحی‌نگری)، تمام‌وقتی اعضای هیئت علمی ....

از مهمترین اولویت‌های نظام سلامت، تحول در آموزش عالی سلامت (در این بیانیه من بعد تحول نامیده می‌شود) براساس بندهای ۱ و ۱۳ و سایر مفاد سیاست‌های کلی سلامت، علم و فناوری و بیانیه گام دوم انقلاب ابلاغی مقام معظم رهبری و سایر اسناد راهبردی مرتبط، است.

### دلایل و زمینه‌های تحول

- اعمال معنویت و ارزش‌های انسانی اسلامی، آموزش مطلوب و ادغام یافته در معنویت و ارزش‌های انسانی اسلامی بصورت نظری و عملی همزمان با درس‌های مختلف دانشگاهی و حین ارائه مراقبت‌ها و خدمات سلامت. محاسبه امتیازات مثبت و منفی استاد و دانشجو و منظور نمودن معدل امتیازات در آموزش‌ها و ارائه خدمات سلامت.
- تمرکز بر آموزش‌های نظری، عملی و اقدامات ارتقای سلامت و پیشگیری از بیماری‌ها و تهدیدکننده‌های سلامت (سلامت محوری) به جای (بیماری و درمان محوری) تلاش برای ارتقاء آگاهی و سواد سلامت مراجعان و نیز رعایت صرفه و صلاح آنان و بویژه بیماران از طریق کاهش و حتی حذف انواع آزمایش‌ها، مشاوره‌ها، تجویز داروها و سایر اقدامات درمانی.
- انطباق نظام آموزشی و برنامه‌های آن، بر مبنای وضعیت سلامت جامعه و ابعاد چهارگانه سلامت با تأکید بر اولویت ارتقاء سلامت و پیشگیری.
- تدریس عوامل اجتماعی مؤثر بر سلامت و همکاری‌های بین بخشی، ابعاد چهارگانه سلامت، آموزش در جامعه و شبکه (سرپایی)، عدالت در سلامت (حذف اختلافات طبقاتی) امنیت غذا و تغذیه مطلوب و

### راهبردهای پیشنهادی برای تحقق تحول واقعی و هدفمند در نظام آموزش عالی سلامت

- ۱. اخلاق و معنویت اسلامی:** حاکمیت اخلاق، رفتار، معنویت اسلامی، ارزش‌های انسانی اسلامی و حفظ کرامت انسانی (در بیان و عمل)، در همه مراکز آموزشی و مراکز ارائه مراقبت‌ها و خدمات سلامت، بویژه در مورد اقشار محروم و آسیب‌پذیر از مبرم‌ترین ضرورت‌های تحول است. در این ضرورت محوری، اخلاق، رفتار، بینش، دلسوزی، عملکرد و به‌خصوص معنویت اسلامی استادان، در جایگاه هدایت‌گری و الگو بودن، در همه ابعاد آموزش، پرورش، تربیت و تهذیب نفس، شکل‌گیری شخصیت دانشجویان، دستیاران و دیگران و سایر مقدرات نظام آموزشی و سلامت جامعه، تعیین‌کننده و سرنوشت‌ساز است. همچنین ادغام آموزش «سلامت معنوی اسلامی» در آموزش‌های نظری و عملی دانشجویان از ضرورت‌های مبرم تحول است که تعالیم

\*بیانیه مجمع عمومی فرهنگستان علوم پزشکی، خرداد ۱۴۰۴

#### ۴. تأکید و تمرکز بر روز آمد کردن، گسترش و تکمیل شبکه بهداشتی درمانی کشور

- مهمترین و مؤثرترین اقدام برای ارتقای کمیت و کیفیت برنامه‌های سلامت محور و نیل به عدالت در سلامت از طریق تأکید و تمرکز بر روز آمد کردن، گسترش و تکمیل شبکه بهداشتی درمانی کشور است که محمل بسیار مناسبی برای ادغام و اجرای مطلوب همه برنامه‌های سلامت محور نظیر: آموزش بهداشت، ارتقای سلامت جامعه، آگاهی مردم نسبت به حقوق و مسئولیت‌های خود، خانواده و جامعه در ارتباط با سلامت، ارتقاء فرهنگ و سواد سلامت، و به‌ویژه پیشگیری از بیماری‌ها و همه تهدیدکننده‌های ابعاد سلامت است.
- اصلاح نرخ رشد جمعیت کشور: تشویق و ترغیب جوانان در زمان مراجعه به شبکه برای انتخاب همسر شایسته، ازدواج کم‌هزینه و فرزندآوری به‌هنگام، به‌منظور اصلاح رشد جمعیت کشور؛
- پیشگیری از بیماری‌های واگیر و غیر واگیر، (که گروه اخیر علت ۸۰ درصد مرگ و میرها در کشور به‌حساب می‌آید)، از طریق اصلاح تغذیه، ورزش، اجتناب از دخانیات، الکل، و مواد مخدر، استرس و فشارهای روانی، و نیز انجام پاره‌ای غربالگری‌ها نظیر چاقی، فشار خون، دیابت و سرطان؛

#### ۵. تأکید بر احیای کامل طرح ژنریک و اصلاح فهرست ملی داروها: استفاده از راهنماهای بالینی، کنترل نسخ، جلوگیری از ورود داروهای ساخت خارج که مشابه آن در داخل ساخته می‌شود، و تعطیل کردن همه مراکز تک نسخه‌ای داروها

#### ۶. تعمیق و تکمیل ادغام آموزش و پژوهش علوم سلامت در عرصه مراقبت‌ها و خدمات بهداشتی درمانی:

- شبکه بهداشتی درمانی کشور محملی منحصربه‌فرد برای ادغام پژوهش و آموزش علوم سلامت در عرصه مراقبت‌ها و خدمات بهداشتی درمانی کشور است. تعمیق و تکمیل ادغام مناسب‌ترین، اقتصادی‌ترین، علمی‌ترین راه برای جامعه‌نگر کردن و پاسخگو کردن آموزش‌های علوم سلامت و ارائه خدمات بهداشتی درمانی است.
- ارتقاء سلامت و پیشگیری از بیماری‌ها (سلامت محوری) ضمن کم هزینه‌تر بودن، بیشترین تأثیر را بر بهبود و ارتقاء شاخص‌های سلامت و نیل به عدالت در سلامت دارد، در حالی که حتی درمان‌های سطح بالا و پرهزینه (Sophisticated) نقش ناچیزی در ارتقاء شاخص امید به زندگی و سایر شاخص‌های سلامت دارد
- ۷. اصلاح آیین‌نامه ارتقاء اعضای هیئت علمی بر مبنای کمیت و کیفیت آموزش‌های نظری و عملی در ارتباط با جامعه‌نگری، سلامت محوری، پاسخگویی، تشویق و ترغیب دانشجویان به حفظ کرامت انسانی، ارائه مراقبت‌ها و خدمات دلسوزانه به مردم و کشور. همچنین محاسبه امتیازات استاد بر مبنای کیفیت و کمیت آموزش اخلاق،

مرتبط با آن، باید از زمان اولین تماس دانشجویان با مراجعه‌کنندگان شروع و در فرصت‌هایی نظیر گرفتن شرح حال، جلسات علمی نظیر گزارش صبحگاهی، راندها، نشست‌های علمی و سایر فرصت‌های آموزشی و در طول تمام سال‌های تحصیلی ادامه یابد. تدریس مباحث نظری و عملی سلامت معنوی اسلامی، می‌تواند جایگزین بعضی از دروس معارف اسلامی شود.

#### ۲. آموزش فرزندپروری اسلامی، از طریق ادغام با تکامل سال‌های اول زندگی (Early Childhood Development; ECD):

این رکن از آموزش‌های سلامت، باید با آموزش والدین از قبل از انتخاب همسر آغاز و از زمان انعقاد نطفه، تمام دوران بارداری، لحظه تولد و تداوم برنامه در سال‌های اولیه زندگی در خانواده، مهد کودک، پیش‌دبستانی و دبستان ادامه یابد اجرای مطلوب این برنامه به شروع بهنگام و ارتقای سلامت معنوی اسلامی فرزند بسیار کمک می‌کند و اثرات آن می‌تواند حتی در نسل بعدی هم تداوم یابد.

#### ۳. آموزش و اجرای کامل سیاست‌های کلی سلامت با تأکید بر موارد ذیل:

- رعایت اولویت‌ها، نظیر برنامه‌های ارتقای سلامت، پیشگیری ابتدایی (primordial) و اولیه (Primary) از بیماری‌ها و تهدیدکننده‌های ابعاد سلامت؛
- همسوسازی آموزش عالی سلامت با نیازهای جامعه؛
- تحول در رویکردهای آموزشی و تغییر نگرش از «بیماری‌محوری» به «سلامت‌محوری»؛
- آموزش بهداشت و ارتقای سواد و فرهنگ سلامت؛
- توسعه محتوای بهداشت عمومی (بازنگری برنامه‌ها با تأکید بر اپیدمیولوژی، عوامل اجتماعی و محیطی تعیین‌کننده سلامت، ...)
- تأکید بر آموزش علوم عالی سلامت به دانشجویان در متن جامعه و در شبکه‌های بهداشتی درمانی کشور، با هدف جامعه‌نگر کردن و پاسخگو کردن آموزش‌ها و همچنین خدمات سلامت؛
- افزایش مدت آموزش سرپایی به ۵۰ تا ۷۰ درصد کل دوران آموزش و متقابلاً حذف آموزش دانشجویان در بخش‌های فوق تخصصی و مراقبت‌های ویژه؛
- تأکید بر عوامل اجتماعی مؤثر بر سلامت (SDH)، و راهکارهای همکاری‌های بین‌بخشی؛
- منظور نمودن سلامت در همه سیاست‌ها و راهکارهای نیل به عدالت در سلامت؛
- جلب مشارکت‌های مردم (در تعیین نیازهای سلامت، برنامه‌ریزی، اجرا و نظارت).

۸. تلفیق آموزش‌های سبک زندگی سالم با الگوی اسلامی ایرانی: معنویت اسلامی، ارزش‌های انسانی اسلامی، اولویت دادن به پیشگیری و ارتقای سلامت، و نیز ابعاد کمی و کیفی آموزش علوم سلامت در متن جامعه و شبکه بهداشتی درمانی کشور. شامل مشاوره در زمینه تغذیه، فعالیت بدنی و ترویج سبک زندگی سالم، مراقبت‌های پیشگیرانه و ...

### Statement

## The Urgent Need for Real and Purposeful Transformation in Health Sciences Education\*

### Abstract

Creating a targeted and real transformation in the health sciences education system, with careful planning based on the current needs of society, is an inevitable necessity to improve the quality of graduates and respond to the challenges of the health system. This transformation is not an option, but a fundamental necessity to improve the health of the society. The Academy of Medical Sciences has presented eight proposed strategies in this statement.

**Keywords:** Delivery of Health Care, Medical Education, Quality Improvement

\*Statement of the General Assembly of the Academy of Medical Sciences, Spring 2025